

УДК:327.7:338.481.31

**СТРУКТУРНІ СКЛАДОВІ ТУРИСТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ
ВСЕСВІТНЬОЇ ТУРИСТИЧНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ (ЮНВТО)
У СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ**

Ольга Капрусь

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, м. Львів, Україна, 79000, тел. (032) 239-46-56,
e-mail: olya_kap@hotmail.com*

Наведено комплексне уявлення про Всесвітню туристичну організацію як провідну міжнародну туристичну організацію, що функціонує через систему взаємозалежностей та підпорядкування між її структурними елементами із чітким розподілом функцій та водночас їхнім взаємодоповненням. Зазначено, що особливо після набуття Всесвітньою туристичною організацією статусу спеціалізованої установи ООН (2003) її роль значно зросла. Проаналізовано програми діяльності Всесвітньої туристичної організації, згруповані у шість категорій, що охоплюють статистику та ринкові відносини, захист навколишнього середовища та планування туристичної діяльності, забезпечення якості послуг, навчання та підвищення кваліфікації кадрів у галузі туризму, комунікацію та документацію.

З'ясовано, що Всесвітня туристична організація досягла значних успіхів у реалізації туристичної політики, проте у сучасних умовах постійних глобалізаційних змін, мінливих потреб туристів та низки загроз, які постають перед галуззю туризму, виникає безумовна необхідність у своєчасному реагуванні та подоланні таких проблем з метою подальшого сталого розвитку туризму, ефективної реалізації коротко- та довготермінових планів ВТО.

Ключові слова: Всесвітня туристична організація; туризм; туристична політика; міжнародні відносини; глобалізація; міжнародне співробітництво.

Упродовж десятиліть туризм демонстрував поступальне зростання та значну диверсифікацію і став одним зі стрімко зростаючих секторів економіки у світі. Сьогодні обсяг туристичного бізнесу дорівнює або навіть перевищує експорт нафти, продуктів харчування чи автомобілів. На частку індустрії туризму сьогодні припадає 5 % всесвітнього обсягу ВВП і 30 % всесвітнього обсягу експорту послуг (1 трильйон дол. США у рік), а також вона створює одне з дванадцяти робочих місць у світі [8].

Впливаючи на зростання та розвиток економіки, туризм може сприяти вирішенню проблем, пов'язаних зі зміною клімату та викоріненням злиднів. Відкриваючи можливості для підприємництва, туристична індустрія безпосередньо забезпечує мільйони робочих місць у всьому світі та значну кількість робочих місць у суміжних секторах [4].

Всесвітня туристична організація є провідною організацією в галузі туризму, отож визначальна роль у підтриманні сталого розвитку туризму у світі є надзвичайно важливою. ВТО щорічно формує власну політику та бюджет організації на основі досвіду попередніх проблем та можливих загроз майбутнього. Політика Організації формується за певними напрямками, а також

має регіональну спрямованість з метою ефективного та своєчасного реагування на ті зміни у політичній та економічній сферах життя, які впливають на туристичну галузь. З цієї причини Всесвітня туристична організація здійснює низку програм за окремими напрямами та у різних сферах. Головними напрямами її діяльності є реалізація політики у координації та управлінні туристичними центрами, управлінні ризиками та кризовими ситуаціями, туристичній статистиці, сприянні розвитку, ринкових тенденціях, інституційних та корпоративних відносинах, соціальних аспектах туризму, а також навчанні та підготовці працівників туристичної індустрії.

Існує чітка її структурна ієрархія та розподіл обов'язків між усіма структурними одиницями для неможливості упущення важливих ділянок у її діяльності, а також можливість посісти відповідну нішу у системі ООН.

Програми діяльності Всесвітньої туристичної організації згруповані у шість категорій, а саме: статистика та ринкові відносини, захист навколишнього середовища та планування туристичної діяльності, забезпечення якості послуг, навчання та підвищення кваліфікації кадрів у галузі туризму, комунікація та документація [7, с. 41].

Першочерговим напрямом діяльності Всесвітньої туристичної організації є *співробітництво з метою розвитку*, зокрема впровадження ноу-хау в галузі туризму у країнах, що розвиваються. У цій сфері ВТО активно співпрацює з Програмою розвитку ООН, надаючи фінансову та технічну допомогу у формуванні сучасної туристичної індустрії. На прохання держав-членів Всесвітня туристична організація створює та реалізує різноманітні проекти з метою розвитку туризму.

Головним принципом усіх проектів є отримання економічної вигоди з одночасним збереженням навколишнього середовища та культурної спадщини, а також залучення місцевих органів влади та суспільства.

Статистика та ринкові відносини в галузі туризму мають надзвичайне значення. Для держав-членів, приватних підприємств, що діють у туризмі, університетів, консалтингових фірм та засобів масової інформації Всесвітня туристична організація є джерелом найдостовірнішої інформації про стан туристичної індустрії у світі та прогнозування її розвитку. Зібрані інформаційні дані публікують у багатьох інформаційних джерелах, серед яких найважливішими є «Щорічник туристичної статистики», «Статистичний збірник», «Барометр міжнародного туризму» [3, с. 6]. Всесвітня туристична організація опрацювала міжнародні статистичні стандарти, які 1993 р. затверджені ООН та реалізуються державами-членами в усьому світі. Контролюючи та аналізуючи розвиток туризму, Організація публікує окремо для кожного регіону світу прогнози та тенденції розвитку туристичної індустрії. Також вона досліджує обсяг витрат на туристичну галузь, передусім на розвиток туризму, результати яких подано у щорічнику «Бюджети та маркетингові плани національних туристичних адміністрацій» [8].

У категорії *захисту навколишнього середовища і планування туристичної діяльності* Всесвітня туристична організація тісно співпрацює з урядами держав-членів та іншими організаціями. Ця діяльність має на меті опрацювання програм розвитку, які б не завдавали шкоди навколишньому середовищу.

Наголосимо, що Всесвітня туристична організація видає значну кількість посібників, публікує інші матеріали у сфері охорони навколишнього середовища. До найважливіших належать: «Основні принципи розвитку національних парків» – посібник з питань розвитку туристичної індустрії в межах окремих національних парків, «Сталий розвиток туризму» – публікація, що має на меті сприяння всебічному уявленню про концепцію сталого розвитку туризму, «Посібник з планування на місцевому рівні, що слід знати менеджерам з туризму: показники сталого розвитку» – універсальний методологічний посібник для органів місцевої влади, котрі прагнуть розвивати туристичну індустрію у межах свого регіону.

Якість туристичних послуг є тією особливістю туристичної діяльності, яка забезпечує переваги на цьому надзвичайно конкурентному ринку. Всесвітня туристична організація визначила ключові детермінанти підвищення якості:

- досягнення конкурентоспроможності завдяки лібералізації ринку;
- забезпечення доступності туристичних послуг, передусім для туристів з обмеженими можливостями;
- підвищення безпеки, зокрема у сфері охорони здоров'я;
- підвищення технічних стандартів [8].

Одна з публікацій Всесвітньої туристичної організації в цій галузі – «До якості у сфері туризму: посібник для органів, що займаються плануванням туристичної діяльності та захистом і безпекою в туристичній індустрії».

Метою програми *навчання та підвищення кваліфікації кадрів* у галузі туризму є розвиток високоефективних тренінгів та курсів, а також їхня відповідність потребам туристичного ринку. Всесвітня туристична організація налічує 14 навчальних центрів у всьому світі, за допомогою яких реалізує освітні програми. Впроваджена ЮНВТО програма TEDQUAL [9], що стосується якості освіти в туристичній індустрії, допомагає її членам оцінити потреби та створити відповідні освітні програми для персоналу в туризмі. Іншим, надзвичайно важливим навчальним посібником, є «GTAT» (тест на придатність у туризмі), що підтримує процес стандартизації навчальних програм та ступенів відповідності у галузі туризму.

Найважливіші публікації, що стосуються освіти в туристичній індустрії: «Навчання педагогів», «Введення у TEDQUAL: методологія якості освіти в туризмі та людський капітал в індустрії туризму XXI ст.». Сфера *комунікації та документації* у діяльності Всесвітньої туристичної організації забезпечує підтримання постійних контактів з усіма членами, зокрема за допомогою брошур «WTO News», які публікуються кожні два місяці, а також завдяки участі у найбільших туристичних виставках (Берлін, Лондон, Мадрид) [5, с. 111]. Також усі зацікавлені діяльністю Всесвітньої туристичної організації можуть

користуватися даними, розміщеними на інтернет-сторінці Організації чи у її газетних публікаціях. Щорічно публікують десятки доповідей, книг та інших матеріалів, а доходи із продажу публікацій Всесвітньої туристичної організації становлять значну частку бюджету Організації.

На шляху досягнення своїх цілей діяльність Всесвітньої туристичної організації охоплює широкий спектр питань, які відображені у затверджених нею деклараціях (Манільська декларація з туризму та миру 1980 р., «Акт Акапулько» 1982 р., Хартія з туризму та Кодекс поведінки туриста (Софія, 1985 р.), Гаазька декларація з туризму 1989 р., підписаний у Чилі 1999 р. Глобальний етичний кодекс туризму), а також на підставі програм діяльності Всесвітньої туристичної організації, у ній приймають кожні два роки [1, с. 244]. Організація провадить активну політику і в таких напрямках:

- спрощення туристичного обміну та формальностей;
- забезпечення безпеки та захисту туристів;
- визначення та уніфікація законодавчої бази у питаннях регулювання туризму, зокрема в умовах надзвичайних ситуацій (стихійних лих, епідемій);
- допомоги у формуванні державної політики з метою раціональної взаємодії між усіма учасниками туристичної діяльності;
- розвиток регіональних туристичних програм;
- забезпечення доступності туризму, зокрема для людей з обмеженими можливостями;
- боротьба з організованим секс-туризмом, а також захист дітей від сексуальної експлуатації з комерційною метою [2, с. 185].

Всесвітня туристична організація також виступає як організація з обміну інформацією, що заохочує застосування та обмін знаннями та досвідом у галузі туризму. Один із пріоритетних напрямів діяльності ВТО – це дослідження, які охоплюють вивчення статистики з міжнародного туризму, прогнозування, а також маркетинг – все це національні туристичні організації можуть використати у власній діяльності, оскільки ВТО надає регулярні звіти про стан світового туризму, беручи до уваги як досягнення, так і перешкоди для подальшого розвитку туристичної індустрії [6, с. 472].

Всесвітня туристична організація акцентує увагу на інформативному просуванні туризму, розширенні його значимості та переваг, а також створенні нової матеріально-технічної бази. Організація намагається впорядкувати дії держав у туристичній галузі шляхом розробки та введення певних принципів у міжнародному туризмі. Всесвітня туристична організація є головним представником туризму в ООН та діє як найавторитетніший орган у міжнародному туризмі. Окрім цього, ВТО розробляє міжнародні акти та стежить за їхнім виконанням, а також за реалізацією затверджених правил, сприяючи вирішенню різноманітних проблем у туристичній галузі. Інші аспекти діяльності Всесвітньої туристичної організації охоплюють допомогу в розвитку держав-членів ВТО, організації та стимулюванні співробітництва між ними в питаннях, що впливають на туристичну індустрію.

Здебільшого свою діяльність WTO акцентує на інформативному просуванні туризму, розширенні його значимості та переваг, а також створенні нової матеріально-технічної бази. Організація намагається впорядкувати дії держав у туристичній галузі шляхом розробки та введення визначених принципів у міжнародному туризмі. Окрім того, Всесвітня туристична організація намагається сприяти розвитку туризму також через обмеження урядового втручання у міжнародний туризм, як і в процес стандартизації вимог до паспортних, візових та митних формальностей. Її діяльність спрямована на досягнення економічного розвитку, зміцнення миру, процвітання, підвищення взаєморозуміння між народами, загальної поваги, дотримання прав людини та фундаментальних свобод незалежно від раси, статі, мови та релігії.

Отже, вдосконалення туристичної політики WTO сприяло розвитку Всесвітньої туристичної організації та можливості тіснішого та ефективнішого співробітництва зі спеціалізованими установами ООН. Глобалізаційний чинник створює, з одного боку, можливості для швидшого розвитку туристичної індустрії, а з іншого – проблеми, з якими зіштовхуються туристична галузь та людство загалом. Різноманіття цілей, завдань і напрямів діяльності ЮНВТО демонструє складність туризму як системи та необхідність комплексного вирішення більшості проблем у цій галузі на міжнародному рівні. Необхідно надалі розвивати процес реформування, який вже розпочато Всесвітньою туристичною організацією, щоб вона могла виконувати свої завдання з найменшими витратами, у прозорий та продуктивний спосіб. Слід здійснювати політику, яка б сприяла сталому, загальнодоступному туризму, з дотриманням етичних цінностей. Всесвітній туристичній організації потрібно продовжувати роботу в партнерстві з усіма учасниками туристичного процесу, охоплюючи систему органів ООН, приватний сектор та неурядові організації, з розповсюдження рекомендацій в області політики та впровадження критеріїв і посібників, які сприятимуть розвитку туризму.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Мальська М.* Туристичний бізнес: теорія та практика : навч. посібник [для студ. вищ. навч. закладів] / М. Мальська, В. Худо. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 424 с.
2. *Новиков В.* Инновации в туризме / В. Новиков. – М. : Академия, 2007. – 208 с.
3. *Dziedzic E.* Ocena propozycji Światowej Organizacji Turystyki w zakresie zmian metodologicznych i terminologicznych w statystyce turystyki / E. Dziedzic, T. Skalska. – Warszawa : Instytut Turystyki, 2007. – 10 s.
4. Mainstreaming tourism in the global agenda [Electronic resource] // The World Tourism Organization. – Access mode : http://dtxqt4w60xqpw.cloudfront.net/sites/all/files/pdf/ce95_03_i_b_mainstreaming_tourism_en.pdf.
5. *Morgan N.* Destination branding: creating the unique destination proposition / N. Morgan [i in.] WYD. – [2 ed.]. – Oxford : Elsevier Butterworth-Heinemann, 2004. – 314 s.
6. *Morrison A.* Marketing and managing tourism destinations / L. Morrison. – L. : Routledge, 2013. – 632 p.
7. *Szwichtenberg A.* Podstawy turystyki / A. Szwichtenberg. – Koszalin : Politechnika Koszalińska, 2000. – 134 s.

8. UNWTO Commission for Europe Organization [Electronic resource] // The World Tourism Organization. – Access mode : http://europe.unwto.org/sites/all/files/pdf/item_3_remarks_of_sg.pdf.

9. UNWTO.TedQual Certified Higher Tourism Education Programmes UNWTO.Themis Foundation [Electronic resource] // World Tourism Organization (UNWTO). – Access mode : http://www.unwto-themis.org/pdf/UNWTO_TEDQUAL_certified_higher.pdf.

Стаття надійшла до редколегії 21.04.2015

Прийнята до друку 15.05.2015

STRUCTURAL COMPONENTS OF THE WORLD TOURISM ORGANIZATION'S TOURISM POLICY IN CONTEMPORARY INTERNATIONAL RELATIONS

Olga Kaprus

*Ivan Franko National University of Lviv,
1, Universytetska Str., Lviv, Ukraine, 79000, tel. (032) 239-46-56,
e-mail: olya_kap@hotmail.com*

The comprehensive picture of the WTO as the leading international tourism organization that operates through interdependence and subordination between the structural elements with a clear division of functions and their complementarity, is posted in the article. It is noted that especially after acquiring the status of the UN's specialized agency (2003), the role of the World Tourism Organization has increased significantly. The programme of the World Tourism Organization, grouped into six categories, covering statistics and market relations, environmental protection and planning of tourism, quality services, training and skills development in tourism, communication and documentation, is analyzed.

It was found out that the World Tourism Organization has made considerable progress in the implementation of tourism policy, but in the current conditions of globalization permanent changes, the variable needs of tourists and the number of threats facing the tourism industry, there is an absolute need for timely response and overcoming these problems, for the purpose of sustainable development of tourism, effective implementation of short- and long-term plans of the WTO.

Key words: World Tourism Organization; tourism; tourism policy; international relations; globalization; international cooperation.

СТРУКТУРНЫЕ СОСТАВЛЯЮЩИЕ ТУРИСТИЧЕСКОЙ ПОЛИТИКИ ВСЕМИРНОЙ ТУРИСТИЧЕСКОЙ ОРГАНИЗАЦИИ В СОВРЕМЕННЫХ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЯХ

Ольга Капрусь

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
ул. Университетская, 1, г. Львов, Украина, 79000, тел. (032) 239-46-56,
e-mail: olya_kap@hotmail.com*

Приведено комплексное представление о ВТО как ведущей международной туристической организации, функционирующей посредством системы взаимозависимостей и подчинения между ее структурными элементами с четким распределением функций и одновременно их взаимодополнением. Отмечено, что особенно после приобретения Всемирной туристической организацией статуса специализированного учреждения ООН (2003) ее роль значительно возросла. Проанализированы программы деятельности Всемирной туристической организации, сгруппированные в шесть категорий, охватывающих статистику и рыночные отношения, защиту окружающей среды и планирование туристической деятельности, обеспечение качества услуг, обучение и повышение квалификации кадров в области туризма, коммуникацию и документацию.

Выяснено, что Всемирная туристическая организация достигла значительных успехов в реализации туристической политики, однако в современных условиях постоянных глобализационных изменений, переменных потребностей туристов и рядом угроз, возникших перед отраслью туризма, возникает безусловная необходимость в своевременном реагировании и преодолении таких проблем с целью дальнейшего устойчивого развития туризма, эффективной реализации кратко- и долгосрочных планов ЮНВТО.

Ключевые слова: Всемирная туристическая организация; туризм; туристическая политика; международные отношения; глобализация; международное сотрудничество.